

Gminny konkurs krajoznawczy „Znam swoją małą ojczyznę”

Sylabus

Zawiera wykaz zagadnień, faktów i obiektów obowiązujących na konkursie.

Herb i flaga Brus

Zabytki

Brusy – kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych

Kosobudy – kościół parafialny pw. Najświętszego Serca PJ

Leśno – kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Św.

Męcikał – kościół filialny pw. Bł. ks. Józefa Jankowskiego

Orlik – klasztor Franciszkanek

dwory – Leśno, Wielkie Chełmy, Żabno, Kaszuba

młyny i ich ruiny – Czernica, Rolbik-młyn, Lamk, Młynek nad Orlą Strugą, Młynek nad Parzenicą, Parzyn-młyn

budynki szkół z przełomu XIX i XX w. w gminie Brusy

Kultura i sztuka

Chata Kaszubska – Brusy-Jaglie

Skansen Józefa Chełmowskiego – Brusy-Jaglie

Izba pamięci Anny Łajming – SP Przymuszewo

Izba regionalna w SP Kosobudy

Galeria Oczko – Męcikał

domy kultury – CKiB Brusy, WDK Leśno, Kosobudy, Czyczkowy

biblioteki – Brusy, Małe Chełmy, Leśno, Męcikał

Geografia

Gmina Brusy – powierzchnia 401 km² (= Gdańsk 265 + Gdynia 135), ludność 14426 (2017), prawa miejskie 1988

użytki rolne 31%,

lasy 57%, nadleśnictwa Przymuszewo, Rytel, Czersk

Miasto Brusy – powierzchnia 5 km², ludność 5196 osób (2017)

gminy sąsiedzkie – Dziemiany, Karsin, Czersk, Chojnice, Lipnica, Studzienice
sołectwa

drogi wojewódzkie: Chojnice – **Męcikał** – **Żabno** – **Brusy** – **Zalesie** – **Lubnia** – **Lamk** –
Dziemiany – Lipusz – Kościerzyna (**wytluszczone** – odcinek na terenie gminy Brusy)

Konarzyny – Swornegacie – Drzewicz – **Wielkie Chełmy** – **Czyczkowy** – **Brusy-Jaglie** –
Brusy – **Kosobudy** – **Chłopowy** – Czersk

Kolej: Chojnice – Powałki – **Męcikał** – **Żabno** – **Brusy** – **Lubnia** – Raduń – Dziemiany –
Lipusz – Kościerzyna

Rzeki: Brda – Zbrzyca – Kłonecznica, Kulawa, Młosina – Mosienica, Niechwaszcz
- Brda – Orla Struga, Czernicka Struga, Trzemeszna Struga

Niechwaszcz – Parzenica – Korzenica

Zlewiska

Bifurkacja Niechwaszczy 142 m n.p.m.

Jeziora

w nurcie Brdy: Małolańskie, Łąckie, Dybrzk, Kosobudno

do Brdy: Płesno – Stawek, Trzemeszno – Okreglik – Czarnogłowie

w nurcie Zbrzycy – Somińskie, Kruszynskie, Parzyn, Milachowo, Laska

do Zbrzycy: Żabionek, Skoszewskie

w nurcie Kulawy: Duże Głuche, Małe Głuche, Szczonek

w nurcie Młosiny: Brzeźno, Kały, Mełe Młosino, Wielkie Młosino, Leśno Górne, Leśno Dolne

w nurcie Parzenicy: Blewicz, Jazy, Skąpe

bezodpływowe: Warszyn, Piecki, Małe Piecki, Kaczewo, Zmarłe, Nawionek, Małe Gardliczno, Duże Gardliczno, Mały Babionek, Duży Babionek, Czarne, Żabionek, Sosnówek, Długie, Moczadło, Rytosice, Moczydło, Trzemeszonko, Piekiełko, Cyrkowiec, Kły, Duże Zmarłe

wzniesienia/punkty widokowe:

Diabla Góra 157 m n.p.m., Lisia Góra 156, Szotowa Góra 152, Karpaty 164, Zielona Góra 177, k. Lubni 170

Najniżej położony punkt w gminie Brusy

Najwyżej położony punkt w gminie Brusy

Ochrona przyrody

Park Narodowy „Bory Tucholskie” od 1996

Zaborski Park Krajobrazowy od 1990

Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie od 2010

Natura 2000 (od 2004)

OSO – Bory Tucholskie, Wielki Sandr Brdy

SOO – Sandr Brdy, Młosina-Lubnia, Mętne, Ostoja Zapceńska

Rezerваты:

wodno-florystyczny – Moczadło, Nawionek

florystyczne – Bór Chrobotkowy, Piecki

torfowiskowe – Bagno Stawek, Dolina Kulawy, Kruszynek, Mętne

ornitologiczny – Laska

pomniki przyrody: Dąb łokietek, jałowiec k. Wysokiej Zaborskiej, drzewa w parku w W. Chełmach, w Żabnie, dęby i jesiony w Orliku, wiąz w Skoszenie, skrzyp olbrzymi nad Kulawą, ściana stodoły w Wawrzonowie

Turystyka

Kaszubska Marszruta

Szlak zielony: Mecikał – Żabno – Brusy – Kosobudy – Kinice – Czarniż – Gieldon – Okreglik – Mylof – Chojnice

Szlak czerwony: Czersk – Chłopowy – Kosobudy – Brusy – Czyczkowy – W. Chełmy – Drzewicz – Swornegacie – Chociński Młyn – Charzykowy

Szlak żółty: Charzykowy – Korepnica – Swornegacie – Drzewicz – Czernica – Męcikał – Mylof – Rytel – Czersk

szlaki kajakowe – Brdy, Zbrzycy, Kłonecznicy, Młosiny

szlaki piesze – Brdy, Zbrzycy, Zaborski, Kaszubski im. Juliana Rydzkowskiego, Literacki im. Anny Łajming

ścieżki dydaktyczne – Piecki, Zielony Pałac k. Męcikału

ścieżki przyrodnicze – Dolina Kulawy, Laska

ścieżki przyrodniczo-leśne – Czernica

ścieżka kulturowa – Kręgi kamienne w Leśnie

Historia

Tablice pamiątkowe i pomniki:

Czarnowo – Jan Karnowski

Przymuszewo – Anna Łajming

Skoszewo – poległych strażników granicznych w 1939 r.

Męcikał – poległych partyzantów Gryfa w 1943 r.

Kosobudy – pomordowanych mieszkańców przez hitlerowców

Żabno – poległych żołnierzy radzieckich w 1945 r.

Brusy – cmentarz pomordowanych i poległych

Brusy – pomordowanych harcerzy

Leśno – pomordowanych kobiet żydowskich

Czyczkowy – kapliczka bł. Ks. Jankowskiego

Czernica – kapliczka papieska upamiętniająca pobyt K. Wojtyły w 1953 i 1966

Wielkie Chełmy – Kazimierz Sikorski

Kapliczki upamiętniające powrót z wojny

Wybitne postaci Ziemi Zaborskiej/patroni ulic: *(krótka notatka biograficzna, w szczególności związek i zasługi dla Zaborów i Kaszub)*

Brusy:

Jan Karnowski

Ks. Augustyn Wika-Czarnowski

Bł. Ks. Józef Jankowski

Józef Chełmowski

Hieronim Derdowski

Wincenty Rogala

Ks. Feliks Bolt

Florian Ceynowa

Gen. Józef Haller

Ks. Płk. Józef Wrycza

Męcikał:

Grabosz

Bińczyk

Dambek

Wrycza

Czyczkowy:

Bernard Bukowski

Kosobudy:
Jan Karnowski

Leśno:
Królowa Maria Ludwika Gonzaga

Patroni szkół w gminie Brusy:
SP Czyczkowy im. Bł. Ks. J. Jankowskiego
SP Kosobudy im. Ks. Kanonika B. Śledzia
SP Lubnia im. TOW „Gryf Pomorski”
SP W. Chełmy im. S. Sikorskiego
ZSZ im. K. Sikorskiego

Pamiętne daty:
1014 – 1018 – Kaszubi na frontach I wojny światowej
Listopad 1918 – odzyskanie niepodległości przez Polskę, nierozstrzygnięty los Pomorza
Grudzień 1018 – uroczyste powitanie powracających z wojny w Brusach
Styczeń 1919 – wiec w Brusach
Czerwiec 1919 – konferencja wersalska decyduje o losach Pomorza
2.02.1920 – wkroczenie wojska polskiego do Brus
1988 – nadanie praw miejskich Brusom

Rocznice upamiętniane w kalendarzu imprez/kultywowanie tradycji
21 III – rocznica bitwy pod Męcikałem – apel poległych
3 V – Święto Konstytucji – rajd rowerowy
VI – Festyn Archeologiczny – Czernica
VII – Festyn jagodowy – W. Chełmy, jabłkowy – Czyczkowy, letni - Lubnia
VII – Festiwal Folkloru – Brusy
VIII – pieczenie chleba w Widnie
VIII – śliwkowy – Leśno, grzybowy – Męcikał, dawnych obrzędów - Gacnik
IX – dożynki gminne

Zalecane źródła informacji:
Mapa gminy Brusy z planem miasta Brusy
Mapa Zaborskiego Parku Krajobrazowego
Dzieje Brus i okolicy lub Historia Brus i okolicy
Szlak Zbrzycy – dostępne na stronie ZTN
Biuletyn Ziemia Zaborska – dostępne na stronie ZTN
www.brusy.pl – dla turysty
www.ckibbrusy.pl
www.zaborskipark.pl
www.ztn.com.pl – galeria